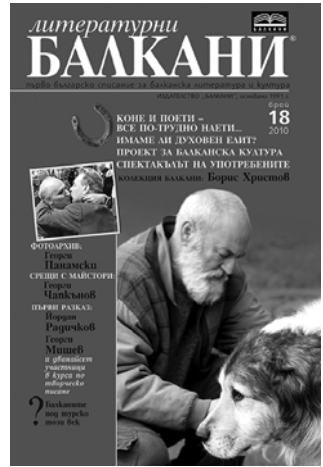

СПИСАНИЕ – МОСТ КЪМ БАЛКАНСКИТЕ ЛИТЕРАТУРИ

Събитието:

На 11 май т. г. от 18,30 ч. в новата книжарница „Пингвините“, която е в подзепа на Софийския университет до спирката на метрото, бе представен осемнайсти брой на списание „Литературни Балкани“. Присъстваха студенти, писатели, поети, литературни критици, художници, читатели и почитатели на издателството. Писателят Георги Гроздев говори за акцента на броя: „Имаме ли духовен елит?“. Талантливият Емил Калев създаде подходяща атмосфера с песните си в съпровод на китара. Доанът на балканската тема, поетът, преводачът и преподавател по южнославянски литератури, Ганчо Савов изтъкна особената роля на „Литературни Балкани“ за младите изследователи и преводачи от балкански езици, които бързо намират своето място в списанието, което е единствено по рода си не само у нас.

Думи на Георги Гроздев:

Всеки един от досегашните броеве на „Балкани“ е с обем от по 320 страници, а през последните години са представени литературите на всички балкански страни. Така открихме много литературни и духовни първенци от съседни и по-далечни култури, но не забравихме и за българските имена.

В този брой търсим отговора на въпроса: Имаме ли духовен елит?

Цитатът на броя е стих на Димитър Подвързачов от стихотворението му „Родина“, публикувано през 1912 година:

*И ако ний пък се кънем,
Че във борба за теб ще паднем
То знай, че ние не крадем,
Защото няма как да краднем!*

В същия брой припомняме констатациите от 1937 г. на проф. Петър Мутафчиев: водещите имена на една нация следва да са морално здрави, а не лъжци, мошеници, крадци, тарикати, да са проникнати от традициите на своя народ, сиреч да не са продажници, чуждопоклонници, нагаждачи и натезачи на чужд господар. И не на последно място – да са всестранно просветени, да не са невежи, неграмотни, прости или простаци, на пример да владеят писмено и говоримо книжовния български език, да познават българската литература и култура, да имат професионална квалификация. Констатацията на проф. Мутафчиев по повод тези прости и ясни очаквания е, че у нас няма културна среда, от която такъв елит може да се обновява.

По-нататък в броя попадаме на Инструкция за управлението на окупираниите от Съветската армия източноевропейски държави КАА/08 113 Москва от 2 юни 1947 г. Измежду нейните 45 точки, някои от които се изпълняват и досега, има и такава:

Да се организира – всички държавни служители, освен милиционери и миньори, да получават ниски заплати. Това специално да се отнася до здравните служби, съдебноизпълнителските служби, просветата и културата.

(По съвпадение днес Софийският университет протестира заради орязания си бюджет. Пак случайно това става днес, на 11 май, когато православната ни църква отбелязва Деня на светите братя Кирил и Методий, благодарение на чиято писменост българското оцелява през вековете. Говорим за българската държава на духа.)

И още от инструкцията: да се проявява постоянна грижа за систематически подбор за висшите институти на хора, които произхождат от ниската категория на населението, или незаинтересовани професионално хора, стремящи се само към диплома.

Нашият културен елит не от вчера е разпокъсан, разорен, развратен и подкупен. Той е в подземията, в тъндърграунда, както сме и ние в този подлез, иначе приветлив и с хубава книжарница на „Пингвините“, но над нас търчи друг свят, който отдавна е завзел своето място в своя угода.

България в момента е последна в Евросъюза по свобода на словото. Съвсем наскоро се разбра за първи път от 20 години,

че страната ни е била официално управлявана в откровена лична изгода на властимающите.

Политиката интелектуална дейност ли е и управляващите част от духовния ни елит ли са?

Елитът не е и нещо откъснато от света в някаква кула от слонова кост, а глас на свободни, умни и талантливи хора, чрез които всяко общество проглежда и остава следи за себе си във времето. Точно тези имена са изтукани, маргинализирани или приласкани селективно около някоя властова софра.

Примитивните кумири заемат царствено своите хранителни ниши. Те са тук, за да пазят статуквото в долината на плячката, чийто мирис на гнило извира отвсякъде.

Това е акцентът на този брой, но в него има още много теми и близо 40 автори. Като поета Борис Христов, писателите Георги Мишев, Албер Камю, поетите Ана Блангуана, Никос Хаджиниколау, Никола Маджиров, Ристо Василевски, Драго Янчар, сръбските писатели Иван Иванович, Гроздана Олуич, Михайло Пантич, художника и скулптора, големия майстор Георги Чапкънов, фоторепортера Георги Панамски и още немалко авторитетни имена – преводачите Ганчо Сафов, Яна Букова, Роман Кисюв, които са и поети, писатели, както редица авторитетни литературни критици.

Връзката между отделните хора, както ми каза наскоро големият български поет Иван Теофилов, който също е сред нас, остава единственото сигурно нещо в несигурните времена.

Дано всеки успее да запали своята свещ в мрака на нахалното и алчно невежество, което все повече ни обгръща.

Още преди хиляда години Боян Магьосника, първият български поет, е избрал безкрайните предели на душата пред мимолетния блясък на властта и суетата на материалното, пред изкушението на златото. Макар да е бил царски син и видимият свят да му е принадлежал по право.

Мисля си, че във ваше лице чрез тази благородна и талантлива публика, която сте вие в момента, духът на онзи митичен поет е тук и сега.

Благодаря ви за моралната подкрепа!

ОТЗИВ ЗА БРОЙ 18 НА „ЛИТЕРАТУРНИ БАЛКАНИ“ В СПИСАНИЕ „СТРАНИЦА“

автор: Младен Влашки

Моето лично пристрастие в новия брой на „Литературни Балкани“ е онази част от рецензията на проф. Симеон Янев върху романа на Георги Гроздев „Непотребния“, в която се описват параметрите на възприетото днес в България „добро литературно писане“. Пристрастие, защото напълно споделям оценката му за тази формула и много ми се иска да има поне един български автор, който без да се притеснява, да завърши така плакатно своята сатура за днешния ни ден, както правят това авторите на филма „Мъже, които се взират в кози“. Започнах с личните си пристрастия, защото броят е така направен, че всеки интелигентен български читател неминуемо ще открие нещо, което ще го привлече.

Книжката се открива с цикъл стихове на Борис Христов, подбрани специално от автора за това издание, и след две статии за неговото творчество от Божидар Кунчев и Яница Радева прелива в цикъл стихове от балкански автори подмото, взето от едно стихотворение на Ана Бландиана „Коне и поети“ – в него българската поезия е представена от Роман Кисъов. След силното поетическо начало следва важен за днешната ни култура ангажиращ акцент, който търси отговор на въпроса „Имаме ли духовен елит?“.

Публикуването в тази рубрика на текста на една инструкция за управление на окупираниите от Съветската армия източноевропейски държави КАА/08. 113 Москва 02. 06. 1947 НК/003 47 (в интернет обръщение е поне от около 7–8 години, доколкото аз знам) обаче ме изправя пред една изключителна празнина – какви са доказателствата за оригиналността на този текст (във форумите има достатъчно противоречиви

мнения). В случай че липсват подобни категорични доказателства на страниците на списанието, е било по-добре да се преобрегне този по-скоро публицистичен подход. И без това достатъчно силни в посока на размисъл са есето на Драго Янчар „Писателски възражения срещу политическата коректност“ и интервюто с Георги Чапкънов.

Рубриката „Първи разказ“, чрез която се включват в този брой първите разкази на Йордан Радичков и на Георги Мишев, дава възможност за първи публикации и на млади автори, участници в курса по творческо писане на издателство „Балкани“. Вероятно за съпоставка следват и два модерни разказа (в тези на Радичков и Мишев е силно видим натискът на историческото време върху дебютните им текстове) – на Михайло Пантич и на Димитър Шумналиев. Като преводач от хърватски на следващите страници дебютира Николай Николаев със стихове на Иван Херцег и Ервин Яхич (от средното поколение поети). Преход към критическия дял на списанието представлява портретът на интересния и не много популярен живописец Иван Георгиев – Рембранд от Юлия Станкова, написан по случай изложба с негови творби, осъществена 14 години след смъртта му.

Критическите страници пряко изразяват духа на списанието, чиято специфика е балканската литература и култура – те са посветени на „Атлас на българската литература“, на романа „Непотребния“ на Георги Гроздев, на изследването на Гордана Стокич върху средновековните сръбски библиотеки и на „Кръстопътница български“ с автор Райна Манжукова от българското бесарабско село Каїраклия. В този дух е и завършващото интервю с македонския поет Никола Маджиров за това що е поезия днес и как тя живее по света, на Балканите и Македония. За интелигентния дух на списанието допринасят и снимките от фотоархива на Георги Панамски, а оформлението на студентката от специалност „Книга и печатна графика“ Боряна Йорганова без разточителство балансира визията и словото в книжното тяло.

ВАПЦАРОВ – ДВУДОМЕН, БЪЛГАРСКИ, СВЕТОВЕН

*Фабрика. Над нея облаци од дим.
А народот – прост.
Животот е здодевен и тежи!
Живот е без маска и без грим,
Пес е лут што озабен се ежи!*

Това пък какво е?! Май напомня нешто. Обречен опит на графоман от Югозападните покрайнини с тежък махмурлук да си припомни стихове, които е прочел вчера? Или цитат от сборника „Македонски двудомни писатели“, поредица „Македонска книжовност“, печат НИД „Микена“ – Битола, 2008? Може би и двете?

Ако пък някой се чуди какво означава „двудомен“ – така в бившата югославска република означават писатели с произход от Македонија, които са писали или пишат на различен от македонскиот литературен език.

Сборникът е № 7 од сто и тридесеттомната поредица на автори од Македонија, како државата финансира преведането ѝ на англиски език. Жалко, че го нема името на преводача од български, та да го избягваме ловко, ако се натъкнем на други негови бисери.

„Нај-странното в тази академична поредица е, че без никакъв свјан са пренаписани буквално пред очите ни текстовете на български литературни класици и в нито един од тези преводи не е посочено од кој език се превежда и кој е преводачът“, пише в новиот број на списание „Литературни Балкани“ Георги Грозев. „Македонија, Турција, Румџнија, Хърватија, Словенија развиват към културните си министерства програми за подпомагане на свои автори – дават сериозни пари и за превод, и за издавање“, подсеца нашето културно министерство Грозев.

Што се отнася до „двудомните писатели“, Вапцаров поне е попаднал в добра компанија. Все како македонци, ама иначе „пишувале на бугарски језик“, са определени още Рајко Жинзифов, Григор Пърличев, Симеон Радев, Антон Страшимиров, Димитър Талев, Христо Смирненски, Атанас Далчев...

Според сборника Вапцаров, освен „двудомен пролетерски поет и драмски писател“, е още и „верен син на македонскиот народ, вљубеник на неговото национално минатое“...

Слава Богу, че все по-малко по света вјарват на такива нелепици. На пример Британската библиотека преди неколку месеца по сигнал на евродепутатката Биљана Раева си оправил грешката и там Вапцаров вече не е македонски, а български поет.

А в македонските медиуми все още се појавуваат статии како „Македонците крем на бугарското општество“ с абсурдни твјердения: „Никола Јонков Вапцаров не е сакан поет во Бугарија“. В „Утрински весник“ од декември 2009 г. директорката на Института за македонска литература проф. д-р Лорета Георгиевска-Јковлева пита: „Зошто сега, во 21 век, се навраќаме на минатото, чепкаме по него, се занимаваме со историјата, наместо да гледаме во иднината?“

Права е професорката, по-добре да гледаме към бъдещето, отколкуто към минатото, особено на Балканите.

А Вапцаров наистина е двудомен поет – български и световен.

Из „Завод“ на Никола Ё. Вапцаров

*Завод. Над него облаци од дим.
Народът прост,
животът – тежък, скучен. –
Живот без маска и без грим –
озъбено, свирено куче.*

В рамките на проект „Халма“ се състоя уъркион между преводачи и писатели на 17 април 2010 в Русе: Параскева Бобок, преводачка на румънски, Роман Кисьов, поет, Хюсеин Мевсим, преводач на турски, Габи Тиелманн, преводач на немски, Георги Гроздев, писател, Кадрие Джесур, преводач на турски, проф. Ана Дилова.

НАГРАДА ЗА ГАНЧО САВОВ

Асоциацията на сръбските хумористични и сатирични писатели и дружеството „Белградски афористичен кръг“ удостоиха преводача и университетския преподавател по южнославянски литератури ГАНЧО САВОВ с новоучредената награда „Златен кръг“. Заедно с него наградата получават още Олга Кровицки и Ани Лукович от Полша, Фабрицио Карамани от Италия и Валери Бутулеску от Румъния.

В мотивировката на комисията се казва: „Първите носители – преводачи, писатели и университетски професори, с преведането на творбите на сръбските сатирици, с публикуването на научни статии и преводи в антологии, сборници, авторски книги, литературни списания, интернет портали и други медии в своите страни – значително допринасят за опознаването на нашата съвременна сатирична литература и афористика, и според тяхна преценка по художествено си равнище тя принадлежи към най-добрите европейски постижения.“

ПОЕЗИЯТА НА РОМАН КИСЬОВ В РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ

В навечерието на Празника на Словото и на Славянската писменост в Република Македония излезе от печат книга с избрана поезия от Роман Кисьов – поет, художник и преводач, който е и един от активните сътрудници на „Балкани“.

Книгата, озаглавена „Словото Пастир“ излиза с марката на известното издателство от Скопие „Макавей“. Изданието е спечелило конкурс за субсидия на Министерството за култура на Р. Македония. Директор на издателството е известният и у нас поет и преводач Бранко Цветкоски. „Словото Пастир“ е с обем 136 стр., в книгата са включени стихове от всички издадени до сега стихосборки на Роман Кисьов, а за корицата е използвана репродукция на картина на Роман Кисьов. Избор, „препев“ и послеслов – Ефтим Клетников, който е едно от най-големите имена в съвременната македонска литература.

В своя послеслов със заглавие „Поезията на Роман Кисьов: или амалама на духовното и екзистенциалното“ Клетников отбелязва: „Това е поезия и поетика на една осветлена и свята онтология, на една съзерцателна личност, чието познание и интуиция се напояват от кажи-речи един-единствен извор – изворът на святото. Но тази единственост ни най-малко не е неин недостатък, а нейно предимство... (...) Тя не е естетична, а екзистенциално духовна. Кисьов не е само духовен, или, както каза на премиерата на неговите „Гласове“ Светлозар Изгов, „небесен поет“, но той е в добрия смисъл и екзистенциален поет, който не се отказва от болката и страданието на човека на земята. (...) Той е теургически поет, поет на тайната, на мистичното чувстване на микро и макро-космоса, както и на тяхното религиозно познание, но е също така и поет на човешкото падение, на пра-греха и страданията, кошто произтичат от него.“

„Словото Пастир“ е втора книга с избрана поезия от Роман Кисьов, която излиза за граница – преди две години в Загреб, Хърватия, излезе луксозно издание, също спечелило конкурс на хърватското министерство за култура.

